

ÎN LEGĂTURĂ CU CEL MAI VECHI ANUAR AL GIMNAZIULUI DIN BEIUȘ

de

Florian DUDAȘ

Nu cu mult timp în urmă, Constantin Mălinaș dezvăluia aflarea, în fondul documentar al Bibliotecii Academiei Române din București, a unui exemplar al Anuarului vechiului liceu românesc din Beiuș, datând din anul 1845. „Facem mențiunea – scria Constantin Mălinaș – că, până acum se știa despre un anuar școlar la Beiuș începând din anul 1854. Documentul școlar de la 1845, pe care l-am găsit la Biblioteca Academiei Române (...), reprezintă cea dintâi și cea mai veche expresie a unui anuar gimnazial românesc, de patru pagini tipărite, având o pagină de titlu modernă și încă trei pagini, cu datele care privesc situația școlară a celor 107 elevi de la Beiuș, la finele semestrului al doilea, deci la încheierea anului școlar 1844/45”¹. În continuare, autorul dezvăluie conținutul Anuarului din 1845, privind situația școlară a celor patru clase ale liceului, întrunind un număr de 92 elevi, din care, în ceea ce privește apartenența religioasă, 29 erau români ortodocși, 43 erau români uniți, 19 erau romano-catolici unguri și un elev era reformat². Așadar, din cele de mai sus rezultă că, recent, Constantin Mălinaș a descoperit cel mai vechi Anuar aparținând unui liceu românesc, anume Gimnaziului din Beiuș.

Cercetând, cu ani în urmă, o parte din arhiva publicistului Aurel Tripou, păstrată la Arad, am aflat, între alte texte vechi³, și un document de interes școlar privitor la trecutul Gimnaziului din Beiuș. Am reținut datele din cuprinsul lui având în vedere atât vechimea sa cât și faptul că eram și am rămas legat sufletește de vechiul lăcaș de spiritualitate românească, având cinstea de a mă număra în rândul aceluia care au urmat „Școala din Beiuș”. Cum însă ne-am ocupat mai puțin de studiul istoriei învățământului, nu am valorificat acest docu-

¹ Constantin Mălinaș, *Anuarul Liceului de la Beiuș la anul 1845*, în „Crișana Plus” (Oradea), din 16 martie 2003, p. 6.

² *Ibidem*.

³ Cea mai mare parte a documentelor se referă la viața și activitatea ierarhului Iosif Goldiș. Câteva din ele le-am dezvăluit în articolul *Din corespondența inedită a episcopului Iosif Goldiș*, apărut în „Mitropolia Banatului” (Timișoara), XXX, 1980, 1–3, p. 159–165 (au fost donate de noi Muzeului memorial „Iosif Vulcan” din Oradea), de asemenea în lucrarea *Singurătatea celor învinși*, Oradea, 1995. Anuarul acum dezvăluit, datând din 1843, a fost donat de noi Colecției muzeale a vechiului liceu din Beiuș, denumit astăzi Colegiul național „Samuil Vulcan”.

ment. Așa se face că, citind articolul lui Constantin Mălinaș, la început am crezut că este vorba despre aceeași tipăritură, însă, verificând datele imprimatului am constatat că Anuarul descoperit de noi este mai vechi decât cel aflat de Constantin Mălinaș, întrucât datează din anul 1843. Având în vedere cele relevate, aflăm de cuviință să dezvăluim, la rândul nostru, cel mai vechi Anuar cunoscut până în prezent a unui liceu românesc, în speță a renumitului Gimnaziu din Beiuș.

Tipăritura editată de conducerea Gimnaziului din Beiuș este imprimată în limba latină, având următorul titlu: "CLASSIFICATIO JUVENTUTIS SCHOLASTICAE REGII EPISCOPALIS MAJORIS GYMNASII BELENYESIENSIS GRAECI RITUS CATHOLICORUM, SECUNDUM PROGRESSUM IN LITTERIS ET MORIBUS FACTUM, ANNI MDCCCXLIII. SEMESTRI SECUNDO. M[AGNO] VARADINI. TYPIS ALOYSII TICHY" (Fig. 1). Publicația este, de fapt, o foaie volantă (27,8×21 cm), constând constând din [4] pagini imprimate pe hârtie fără filigran⁴.

Titlul de mai sus ocupă prima pagină a imprimatului. Clasificația propriu-zisă începe pe a doua pagină, cu situația școlară a celor două clase „humanioare“, având 7 elevi „In secunda Humanitatis Schola“ și 16 elevi „In prima Humanitatis Schola“. Referitor la apartenența lor confesională: 6 erau ortodocși, 12 erau greco-catolici, iar 5 erau romano-catolici (Fig. 2). Pe ultimele două pagini sunt clasificate cele patru clase „gramaticale“. „In quarta Grammatices Schola“ erau 15 elevi, „In tertia Grammatices Schola“ – 10 elevi, „In secunda Grammatices Schola“ – 24 elevi, iar „In prima Grammatices Schola“ – 31 elevi. În ce privește apartenența confesională, dintre cei 80 elevi un număr de 23 erau ortodocși, 40 greco-catolici, iar 16 romano-catolici. Numărul total al elevilor care frecventau, în 1843, în al doilea semestru, cursurile Gimnaziului din Beiuș era de 103, dintre care 29 erau ortodocși, 52 erau greco-catolici, iar 21 erau romano-catolici (Fig. 3–4). De reținut că aceste date nu concordă cu cele ale „Conspectului statistic“ întocmit la 1896 de Traian Farkaș, din care rezultă că, în anul școlar 1842/3 la Gimnaziul din Beiuș s-au aflat înscriși 106 elevi (46 greco-catolici, 26 romano-catolici, 32 ortodocși, 2 evrei) dintre care 21 erau, de obârșie, din Beiuș, 68 din comitatul Bihor, iar 17 din alte comitate⁵.

Aproape toți cei peste 70 de tineri români cursanți în 1843 ai Gimnaziului din Beiuș au intrat, în anii următori, în slujba bisericii și școlii, putând fi întâlniți, în lumina documentelor vremii, răsfirați prin satele Crișanei, Banatului și Ardealului, ca factori activi în susținerea ființei naționale și a culturii române moderne, așa cum au fost, spre exemplu, Ioan Vlas, Moise Roman, Pavel Papp, Ioan Popovici și Moise Popovici, George Bosco, Isaia Goldiș, Zaharia Popovici sau Ioan Moga.

⁴ Având în vedere vechimea și valoarea acestui document școlar, reproducem, în facsimil, atât pagina de titlu cât și următoarele trei pagini.

⁵ Traian Farkaș, *Istoria Gimnasiului gr(eco)-cat(olic) de Beiuș (1828–1895)*, Beiuș, 1896, p. 151.

Nu încheiem înainte de a face precizarea că, acest document școlar, datând din anul 1843, nu este cel mai vechi anuar tipărit al Gimnaziului din Beiuș. Facem această afirmație bazându-ne pe informația ce ne-a lăsat-o, în 1896, Traian Farkaș, care, referindu-se la activitatea sau mai precis la „viața internă” a Gimnaziului în cursul anului 1841, releva: „În consesul din 13 Iuliu s-a decis, ca clasificățiunea din capetul anului școl(ar) 1840/41 **se se tipărescă în 200 exemplare** (s.n., F.D.)”⁶. Tot astfel, în conferința din 2 februarie 1851, conducerea Gimnaziului din Beiuș lua la cunoștință rescriptul ministerial prin care instituția școlară era obligată „ca la finea anului **să publice clasificățiunea elevilor în program tipărit** (s.n., F.D.), care trebuie să conțină și ceva disertațiune”⁷. Nădăjduim ca aceste semnalări și cercetările viitoare să scoată la iveală atât cele două anuare cât și alte asemenea documente școlare.

ABOUT THE OLDEST YEAR BOOK OF THE HIGH SCHOOL OF BEIUȘ

– Abstract –

The author reveals and describes the oldest known year book belonging to the Romanian High School of Beiuș, a town situated in the western part of Romania. The book was printed in Latin and has the title CLASSIFICATIO JUVENTUTIS SCHOLASTICAE REGII EPISCOPALIS MAJORIS GYMNASII BELENYESIENSIS GRAECI RITUS CATHOLICORUM and appeared in 1843 in Oradea.

After a short introduction of the printing, the author reveals the fact that *Classificatio...* represents the oldest year book known up to present and belonging to a Romanian High School.

CONCERNANT LE PLUS ANCIEN ANNUAIRE DU LYCEE DE BEIUȘ

– Résumé –

L'auteur révèle et décrit le plus ancien annuaire connu, appartenant au Lycée roumain de Beiuș, ville située à l'ouest de la Roumanie: Le document a été imprimé en latine, son titre est CLASSIFICATIO JUVENTUTIS SCHOLASTICAE REGII EPISCOPALIS MAJORIS GYMNASII BELENYESIENSIS GRAECI RITUS CATHOLICORUM et est apparu en 1843 à Oradea.

Après avoir fait une brève présentation du document imprimé, l'auteur relève le fait que *Classificatio...* représente le plus ancien annuaire connu jusqu'au présent, appartenant à un lycée roumain.

⁶ *Ibidem*, p. 30.

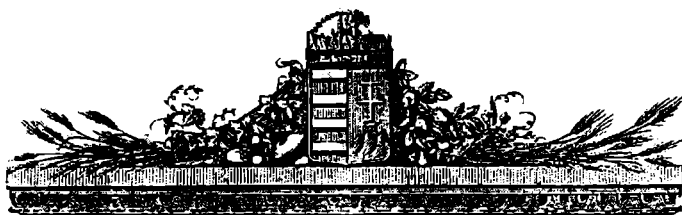
⁷ *Ibidem*, p. 36.

CLASSIFICATIO
JUVENTUTIS SCHOLASTICAE
REGII EPISCOPALIS
MAJORIS GYMNASII
BELÉNYESIENSIS
GRAECI RITUS CATHOLICORUM.
SECUNDUM PROGRESSUM
IN LITTERIS ET MORIBUS
FACTUM,
ANNI MDCCCLIII.
SEMESTRI SECUNDO.

M. VARADINI.
TYPIS ALOYSII TICHY.

Fig. 1. *Classificatio juventutis scholasticae Gymnasii Belenyensis, Oradea, 1843 – pagina 1.*

In secunda Humanitatis Schola.

Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica	Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica
<i>Eminentes.</i>			<i>Emanerunt</i>		
{Erdélyi Georgius	e. 1	e. 2	Glodiák Aloysius al.cl.1.		
{Vlász Joannes	e. 2	e. 1	Glodiák Georgius al.cl.1.		
			Hermán Basilius *al.cl.1.		
<i>Classis primae.</i>			<i>Universum 7.</i>		
1Blázsovičs Joannes	e. 3	p. 1			
Usváth Theodorus *	p. 1	p. 2			

In prima Humanitatis Schola.

Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica	Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica
<i>Eminentes.</i>					
{Papp Josephus	e. 2	e. 2	Filip Theodorus *	p. 1	p. 2
1{Román Moyse *	e. 1 s. c.	e. 1	Papp Georgius	p. 2	p. 4
Nyisztor Josephus	e. 1 s. c.	e. 5	5Gőczey Joannes L. R.	p. 6	p. 3
Szirb Damascenus *	e. 3	e. 8	Thuolt Stephanus L. R.	p. 3	p. 5
Péter Georgius	e. 4	e. 3	Éder Mathias L. R.	p. 4	p. 7
5Deák Joannes	e. 5	e. 4	Drágány Josephus	p. 5	p. 6
Fejér Otto L. R. St. Reg.	e. 8	e. 6			
<i>Classis primae.</i>			<i>Emanavit.</i>		
1Klebovič Ladislaus L. R.	e. 7	e. 7	Borsoviczky Lud.al.cl.1.		
Molnár Nicolaus *	e. 6	p. 1	<i>Universum 16.</i>		

Fig. 2. *Classificatio juventutis scholasticae Gymnasii Belenyensis, Oradea, 1843 – pagina 2.*

In quarta Grammatices Schola.

Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica	Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica
<i>Eminentes.</i>					
1Gerlân Michael L. R.	e. 2	e. 1	5Kávási Pap Nicolaus *	p. 2	p. 4
Papp Demetrius *	e. 6	e. 3	Vláss Meletius	p. 1	p. 6
Riff Gabriel *	e. 1	e. 2	Lázu Joannes	p. 3	p. 5
Papp Paulus	e. 4	e. 5	Szferle Joannes *	p. 4	p. 7
5Sorbáu Stephanus	e. 3	e. 4	Éder Laurentius L. R.	p. 5	p. 8
<i>Classis primae.</i>			<i>Examen non deposuit.</i>		
1Papp Nicolaus *	e. 8	e. 6	Papp Michael al. cl. 1.		
Maxin Joannes	e. 5	p. 2			
Papp Basilius	e. 9	p. 1	<i>Universim 15.</i>		
Szádi Justinus	e. 7	p. 3			

In tertia Grammatices Schola.

Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica	Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica
<i>Eminentes.</i>					
1Papp Ignatius	e. 4	e. 1	Kozma Michael	e. 5	p. 2
Popovics Theodorus *	e. 2	e. 3			
NeubauerStephanusL.R.	e. 1	e. 2	<i>Scholas deseruerunt.</i>		
<i>Classis primae.</i>			Bereczky Geisa L.R.al.cl.1		
1Papp Basilius *	p. 1	e. 4	Popovics Joannes * al. cl. 1		
Mihók Zacharias *	e. 3	p. 1	Popovics Moyses * al. cl. 1		
Popovics Basilius	p. 2	p. 3	<i>Universim 10.</i>		

In secunda Grammatices Schola.

Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica	Ex Litteris et Scientiis.	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingva Hungarica
<i>Eminentes.</i>					
1Papp Damascenus *	e. 1	e. 1	Erdélyi Demetrius	e. 3	e. 7
Vlád Joannes	e. 5	e. 2	Prekup Samuel	e. 6	e. 8
Millán Antonius	e. 8	e. 5	Papp Paulus	e. 7	e. 6
Farkas Joannes	e. 2	e. 3	Fejér Jobus *	e. 9	e. 9
5Bogya Basilius	e. 4	e. 4	10Bercse Joannes *	p. 1	e. 10

Fig. 3. *Classificatio juventutis scholasticae Gymnasii Belenyensis, Oradea, 1843 – pagina 3.*

Ex Litteris et Scientiis	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingua Hungarica	Ex Litteris et Scientiis	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingua Hungarica
<i>Classis prima.</i>			<i>Emanere.</i>		
1Sext Ludovicus L.R.	p. 2	e. 11	Ile Marcus al. cl. 1.		
Kiss Julius	p. 3	p. 2	Káin Josephus al. em.		
Halbák Joannes	e. 10	p. 3	Onitza Demetr. al. cl. 1.		
Asztalos Sebestian. L.R.	p. 5	p. 4			
5Bálint Carolus L. R.	p. 4	p. 1	<i>Gymnasium mutavit.</i>		
Illyés Gabriel *	p. 6	p. 5			
Kameniczky Anton.L.R.	p. 8	p. 6	Éder Carolus al. cl. 1.		
Rátz Franciscus L. R.	p. 7	p. 7			
Kilner Joannes L. R.	p. 9	p. 9	<i>Universim 24.</i>		
10Késmarky Alexand.L.R.	p. 10	p. 8			

In prima Grammatices Schola.

Ex Litteris et Scientiis	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingua Hungarica	Ex Litteris et Scientiis	Ex Doctr. Religionis	Ex Lingua Hungarica
<i>Eminentes.</i>			<i>Classis prima.</i>		
Miklosy Carolus L. R.	e. 1 s.c.	e. 1 s.c.	1Fehér Isidorus L. R.	e. 14	e. 17
Triffán Josephus	e. 1 s.c.	e. 1 s.c.	Mándru Nicolaus	e. 17	p. 4
Böczko Georgius *	e. 1 s.c.	e. 1 s.c.	Moga Joannes	e. 18	p. 3
Goldis Isaias *	e. 2 s.c.	e. 1 s.c.	Tirszán Basilus	e. 15	p. 5
2Mátyók Thomas *	e. 1 s.c.	e. 5	5Popovics Basilus	p. 1	p. 1
Popovics Zacharis *	e. 2 s.c.	e. 10	Babó Michael	e. 13	p. 7
Popovics Florianus *	e. 1 s.c.	e. 7	Merza Georgius	p. 2	p. 6
Caobán Joannes rep.	e. 4	e. 6	Lemach Aloysius	p. 3	p. 8
5Gyula Joannes * rep.	e. 10	e. 11			
Tisch Ignatius Isr.	emin.	e. 4	<i>Scholis coledixerunt.</i>		
Popovics Moyses *	e. 6	e. 13			
Popovics Eutropius *	e. 5	e. 16	Bránkován Joan. al. cl. 1		
Vass Joannes	e. 7	e. 3	Vacarescu Clein. al. cl. 1		
10Géczy Joannes L. R.	e. 2 s.c.	e. 2	<i>Gymnasium mutavit.</i>		
Lukács Demetrius	e. 8	e. 9			
Popovics Theodorus *	e. 3	e. 14	Kóváry Josephus al. cl. 1		
Vancsa Nicolaus	e. 12	e. 12			
Boér Josephus L. R.	e. 11	e. 8	<i>Universim 31.</i>		
15Burka Paulus	e. 16	p. 2			
Fest Alexander L. R.	e. 9	e. 15			

Ex moribus omnes classis primae.

Signum * notat graeci ritus non unitos.

Numerus totius juventutis 103.

Fig. 4. Classificatio juventutis scholasticae Gymnasii Belenyensis, Oradea, 1843 – pagina 4.